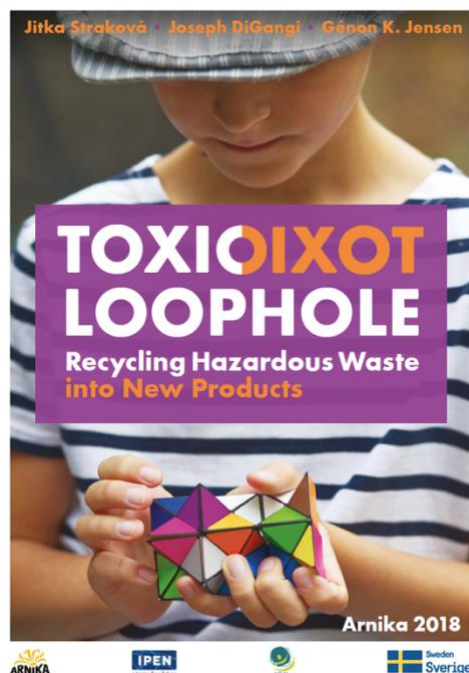

Sammanfattning av rapporten: *Toxic Loophole – recycling hazardous waste into new products*

Det giftiga kryphålet:

Vanliga konsumentprodukter kan innehålla farligt avfall

Europeiska organisationer har genom kemikalietester av plastprodukter som leksaker, håraccessoarer och köksredskap kunnat visa att produkter som säljs i Europa i många fall innehåller kemiska flamskyddsmedel som är skadliga för hälsa och miljö. De produkter som testas är samtliga gjorda av svart plast, som ofta utvinns ur elektronikavfall. Testerna har genomförts av Arnika, HEAL, IPEN, tillsammans med Sveriges Konsumenter och 15 andra europeiska organisationer. Nu kräver organisationerna bakom rapporten att beslutsfattare i EU täpper till de kryphål i EU-lagstiftningen som idag gör det möjligt att produkter som är gjorda av återvunnet avfall får innehålla så oroande ämnen.

Detta är en svensk sammanfattning av rapporten, där vi även tar upp resultatet för produkter köpta på den svenska marknaden.

Innehåll

1. Om studien
2. Resultatet
  - 2.1 Resultatet för produkter inköpta på den svenska marknaden
3. Hälsorisker
4. Slutsater
5. Policyrekommendationer

1. Om studien

Mellan april och juni 2018 har 430 plastprodukter, däribland leksaker, håraccessoarer, köksredskap och andra konsumentprodukter, inhandlats i butiker och på marknader i både EU-medlemsländer (Österrike, Belgien, Tjeckien, Danmark, Frankrike, Tyskland, Nederländerna, Polen, Portugal, Spanien och Sverige) och närliggande länder i centrala och östra Europa (Albanien, Armenien, Belarus, Bosnien och Hercegovina, Makedonien, Montenegro, Ryssland och Serbien). Inledningsvis screenades samtliga produkter med en XRF-analysator som visade att 109 produkter (25%) hade förhöjda värden av brom och antimon. Resultatet indikerar att produkterna består av återvunnen plast, plast som troligtvis kommer från elektronikavfall. Därefter gjordes en mer detaljerad kemisk analys av de produkter som visade tecken på att de innehöll flamskyddsmedel.

Elektronikavfall innehåller bromföreningar som används som flamskyddsmedel i elektronikutrustning. Föreningarna innehåller polybromerade difenyletrar eller PBDE, såsom OktaBDE och DekabDE. Dessa två ämnen är det huvudsakliga fokuset i den här studien eftersom de är tillåtna i konsumentprodukter från återvunnet avfall i EU, trots att de är mycket farliga för både hälsan och miljön.

Samtliga länder som bidragit med produktprover i studien är ålagda att eliminera PBDE från både produktion och användning. OktaBDE, DekabDE och HBCD är inkluderade i Stockholmskonventionens lista för långlivade organiska föreningar (POPs), en konvention som syftar till att eliminera eller begränsa produktion och användning av POPs. Det är endast EU och fem andra länder i världen som har tillåtit att det kan göras undantag för återvinning.

I sin återvinningspolitik använder EU högre gränsvärden för PBDE och HBCD i klassificeringen av material som farligt avfall. Det så kallade Low POPs Content levels bestämmer om ett material klassificeras som farligt avfall och om det isåfall bör saneras. Endast tillräckligt låga begränsningar av POPs-innehåll kan säkerställa att farligt avfall separeras från återvinningsflödet. En låg innehållsgräns av POPs skulle inte bara skydda konsumenter i EU utan även hindra att förorenat avfall exporteras från utvecklade länder till utvecklingsländer i Asien och Afrika, där det i många fall finns problem med miljövänlig avfallshantering.

2. Resultat

Spår av flamskyddsmedel som ursprungligen kommer från återvunnet elektronikavfall hittades i 109 av de 430 produkterna som testades. En mer detaljerad kemisk analys av de produkterna avslöjade att:

- 94 produkter (86%) innehöll oktaBDE i koncentrationer mellan 1 och 161 ppm.
- 50 produkter (46%) överskred det gränsvärde som finns för produkter tillverkade av ny plast.
- 100 produkter (92%) innehöll dekaBDE i koncentrationer mellan 1 och 3310 ppm.
- Den högst uppmätta koncentrationen av PBDE hittades i barnleksaker, följt av håraccessoarer och köksredskap. En leksaksgitarr från Portugal hade den högsta koncentrationen av PBDE (3318 ppm eller 0,3% av produktvikten).

2.1 Resultatet för de produkter köpta på den svenska marknaden

Sveriges Konsumenter inhandlade 24 produkter, 10 leksaker, 10 håraccessoarer och fyra köksprodukter, som skickades till test för kemikalieinnehåll.

Resultatet visar att två håraccessoarer som köpts i Sverige för den här studien innehöll låga halter av det mycket giftiga bromerade flamskyddsmedlet DecaBDE. Det bekräftar att bromerade flamskyddsmedel även finns i konsumentprodukter på den svenska marknaden. Eftersom dessa kemikalier lätt migrerar från produkter och färdas genom såväl damm som i matlagning och genom kroppskontakt är det svårt att helt undvika att bli exponerad. Som konsument i Sverige kan man försöka minska sin egen konsumtion och användning av plast, och särskilt plast som är svart och hård eftersom det tyder på att den är gjord av återvunnet elektronikavfall. I två produkter hittades även rester av substanser som är substitut för flamskyddsmedel men som förmodligen är av likande karaktär.

Genom att sätta strikta gränsvärden för avfall som är farligt (POPs-avfall) kan vi öka skydd för hälsa och miljö, och även stoppa att giftigt avfall exporteras till andra länder utanför EU.

3. Hälsorisker

Bland alla negativa effekter som PBDE kan orsaka är hormonstörningar särskilt oroande ur folkhälsosynpunkt. PBDE har i studier visat sig generera funktionsstörningar i sköldkörteln vilket påverkar utvecklingen av hjärnan och kan orsaka neurologisk skada. Forskning har visat att PBDE-exponering även kan vara associerat med sämre koncentrationsförmåga hos barn samt hyperaktivitet.

Dessa typer av kemikalier i barnleksaker är särskilt oroväckande eftersom barn ofta stoppar saker i munnen. Det är oacceptabelt att leksaker som egentligen ska utveckla barns motoriska färdigheter och intellektuella kapacitet, så som plastpussel och Rubiks kub, exponerar dem för giftiga kemikalier som kan ha allvarliga motsatta neurotoxiska effekter.

Livsmedel kan förorenas eftersom PBDE och HBCD kan migrera från exempelvis köksutrustning. Exponering av PBDE och HBCD kan också ske genom damm i hemmet som kommer från produkter som innehåller återvunnen plast.

4. Slutsatser

Resultaten visar att giftiga flamskyddsmedel överförs från elektronikavfall till återvunna konsumentprodukter som säljs i Europa.

Nästan hälften (50 stycken) av de produkter som analyserats i den här studien hade inte uppfyllt EU-förordningen om de varit gjorda av ny plast istället för återvunnen plast, eftersom regleringen säger att koncentrationer av oktaBDE inte får överstiga det reglerade gränsvärdet på 10 ppm. De olika standarderna som gäller för PBDE-innehåll i nya respektive återvunna produkter har orsakats av svaga gränsvärden för POPs-avfall och att det är tillåtet att göra undantag för återvinning i Stockholmskonventionens riktlinjer för pentaBDE och oktaBDE. Kryphålen i lagstiftningen har motiverats av återvinningsmål som ignorerar konsekvenserna av att nya produkter blir förorenade under återvinningen, vilket gör att PBDE-utsläpp och exponering fortsätter att gå i arv.

PBDE-scenariot illustrerar hur inkonsekvent lagstiftningen är när det gäller kemikalier, produkter och avfall i EU. Studien avslöjar även att konsumentprodukter som är gjorda av återvunnen plast och innehåller giftiga kemikalier inte enbart säljs i EU:s medlemsländer, som använder sig av undantaget för PBDE i återvinning, utan även på marknader i centrala och östra Europa. EU:s återvinningsmål är globaliserade genom internationella konventioner, vilket innebär att farligt elektronikavfall hittar sin egen väg över nationsgränser via återvinning och tillbaka in i återvunna produkter. Det här kryphålet i lagstiftningen, som är dolt för allmänheten, hotar konsumenter och särskilt barns hälsa, såväl som människor som arbetar på återvinningsstationer och de som bor i närområdet samt andra utsatta grupper i samhället.

5. Policyrekommendationer

För att täppa till det giftiga kryphålet i lagstiftningen måste följande sju policätgärder genomföras:

1. Ta bort undantagen för återvinning av material som innehåller PentaBDE och OktaBDE enligt Stockholmskonventionen och EU:s POPs-förordning.

Vid mötet om Stockholmskonventionen COP9 som äger rum 2019 bör EU avskaffa tillåtelsen för undantag vid återvinning för PentaBDE och OktaBDE. EU bör samtidigt uppmuntra andra parter som tillåter dessa undantag att göra samma sak. EU:s POPs-förordningar bör ändras i enlighet med detta. Det här är ett grundläggande steg för att förhindra att nya produkter förorenas med PBDE och en nödvändig åtgärd för att uppnå en ren cirkulär ekonomi, som inte är giftig för varken miljön eller människors hälsa.

2. Sluta att skära ner de globala elimineringsmålen för Stockholmskonventionen i EU.

Eftersom Stockholmskonventionens huvudsakliga syfte är att skydda människors hälsa och miljön från POPs bör Europaparlamentet vidhålla de skyddande standarderna på 10 ppm för innehåll av DekabDE i produkter som är gjorda av återvunnet material.

3. Sätt miljömässiga och hälsoskyddande gränser för POPs-avfall i enlighet med Baselkonventionen och EU:s POPs-förordning.

EU bör gå i täten och förespråka en sänkning av den föreslagna gränsen för giftigt avfall på 1000 ppm för PBDE till den vetenskapligt och miljömässigt sunda gränsen på 50ppm för PBDE och 100 ppm för HBCD i Basel- och Stockholmskonventionerna samt EU:s POPs-reglering. Det är endast en sådan låg gräns för POPs-innehåll som kan säkerställa att farligt avfall separeras från återvinningsflödet. En skyddande låg gräns för innehåll av POPs kommer även förhindra att export och hantering av avfall som inte anses vara helt miljövänliga sker.

4. Stoppa exporten av elektronikavfall från Europa till utvecklings- och övergångsländer enligt Baselkonventionens bestämmelser.

Elektronikavfall måste tydligt betecknas som farligt. EU bör stödja ändringarna av Baselkonventionens riktlinjer för elektronikavfall för att förhindra att elektronikavfall exporteras till länder som saknar såväl en reglerad infrastruktur som teknisk och ekonomisk kapacitet för att hantera farligt avfall.

5. Effektivisera restriktionerna för POPs, undvik olyckliga substitut, och öka takten för REACH-förordningens auktoriseringsprocess.

Hela gruppen av halogenerade flamskyddsmedel bör begränsas i enlighet med REACH-lagstiftningen för att undvika att PBDE och andra halogenerade ämnen ersätts med olyckliga substitut. Inga undantag, avvikelser eller övergångsperioder för varken restriktioner eller tillstånd bör ges för återvunnet material eller reservdelar som innehåller POPs.

6. Implementera separationsmetoder för att avlägsna giftiga kemikalier från avfall och icke-förbränningstekniker för att eliminera POPs.

Fram tills det att produkter börjar produceras utan några giftiga ämnen bör separationsmetoder användas för att ta bort PBDE och andra giftiga ämnen före återvinning. EU bör implementera metoder som inte baseras på förbränning för att eliminera POPs samt förespråka att dessa ska antas i relevanta arbetsgrupper i Stockholm- och Baselkonventionen.

7. Publicera den utlovade strategin för en giftfri miljö för att garantera en verkligt giftfri cirkulär ekonomi och vinster för miljö och hälsa.

För att leva upp till sitt åtagande inom ramen för det sjunde miljöhandlingsprogrammet och göra framsteg i skapandet av en cirkulär ekonomi bör EU senast 2018 offentliggöra en strategi för en giftfri miljö. Strategin bör inkludera ett tydligt åtagande om att hålla särskilt farliga ämnen (exempelvis hormonstörande ämnen och flamskyddsmedel) borta från produkter från början, på grund av deras skadliga inverkan på utsatta grupper i befolkningen, så som spädbarn, små barn och gravida.